

TƏHSİL MİLLƏTİN GƏLƏCƏYİDİR

H.ƏLİYEV

Təhsil – Uşaqların bilik, bacarıq və
vərdislər sisteminə yiyələnməsi, bu zəmin
üzərində onlarda dünyagörüşünün
yaranmasıdır.

Şəhər: Gəncə
Məktəb: 13 №-li tam orta məktəb
Sinif: 71
Fənn: Azərbaycan dili
Müəllim: Məmmədova Qətibə

Standart:4.1.2
Sözləri ümumi qrammatik
mənalarına görə
fərqləndirir

Təlimin məqsədləri:

1. Köməkçi nitq hissələrinin qrammatik mənalarını müəyyənləşdirir.
2. Qrammatik omonimlik təşkil edən sözləri nitq hissələrinə görə fərqləndirir.

Dərsin metodu:

Beyin həmləsi. Debat. Müzakirə

Dərsin tipi:

İnduktiv

İş forması:

Qrupla, fərdi

İnteqrasiya:

Ədəbiyyat, nəğmə

Resurslar:

Dərslik, komputer, slayd, krossvord, markerlər, rəngli karandaşlar, vatman kağızları, təbəşir və s.

Motivasiya:

Günəş *tək* nura qərq olmuş bütün xilqət!

Bütün hər yan!

Çıraqbandır tamam yer, göy! *Nə* zəncir var,
nə bir zindan...

(S.Vurğun)

Tədqiqat sualı:

**Köməkçi nitq hissələri hansı
xüsusiyyətlərinə görə əsas nitq
hissələrindən fərqlənir?**

**Omonimlərlə
bağlı
bildiklərimizi
təkrarlayaq:**

Əsas nitq hissələrində
olduğu kimi,
köməkçi nitq
hissələrində də
omonimlik özünü
göstərir

Sinifdəki şagirdləri 3 qrupa ayırıram:

I II III

**Dərslikdəki tapşırıqları qruplar arasında
bölürəm.**

I grup - tapşırıq № 6

II grup - tapşırıq № 7

III grup – tapşırıq № 8

**Təqdimat üçün tapşırıqlar yerinə
yetirilir.**

I grup

Fərqləndirilmiş sözlərin mətndəki yerinə görə bağlayıcı və ya ədat olduğunu müəyyən edin.

1. Qoyma öz qanına boyana ceyran,
Nə gözəl yaraşır Muğana ceyran.
Hələ sən çox gəncsən, **nə** müharibələr görmüsən, **nə də** qalalar fəth etmisən.
2. **Yəni** bu tanıdığımız xanların hamısının dədə-babaları xan olmuşdur?
Həqiqətdən uzaq insanda, **yəni** beyni qapalı, kar, kor insanda kin, ədavət hissi güclü olur.

II grup

Cümlələrdə “ilə (-la²)” sözünün qoşma, yoxsa bağlayıcı olduğunu müəyyən edin və fikirlərinizi əsaslandırın

1. Qatarın qəfildən fit verməyi **ilə** tərpənməyi bir oldu.
2. Divarlar açıq-mavi kağız**la** örtülmüşdü.
3. Hökmdar vəzirin müşayiəti **ilə** çadıra daxil olduqda qullar alınlarını torpağa qoydular
4. Səfər**lə** Miraxur Kürün qırağına qədər bir yerdə getdilər, orada halallaşib ayrıldılar.

III grup

Buraxılmış durğu işarələrini əlavə etməklə cümlələri köçürün. Fikrinizi əsaslandırın.

1. De mənə kim günahkardır, deyim **ki** kimi cəzalandıracaqlar.
2. Kim **ki** mənimlə deyil, o mənə qarşıdır
3. Mən **ki** bu barədə heç kimə deməmişəm.
4. Soruşma **ki** ölkən sənin üçün nə edə bilər, soruş **ki** sən özün ölkən üçün nə edə bilərsən.
5. Kəsib o adam deyil **ki** az şeyi var, kəsib o adamdır **ki** çox şey istəyir

Qabaq

Sifət: Qabaq sıra boşdur.

**Zərf: Qabaq bunlar burada
yox idi.**

isim: Akif qabaq yeyir.

**Qoşma: Bizdən qabaq
sən gələrsən.**

Tək

**Sifət: Tək əldən səs
çıxmaz.**

**Zərf: Qonaqlığa tək
gəlmişdir.**

**Ədat: Tək sən bunu görə
bilərsən.**

**Qoşma: Bənövşətək
ənbər zülfün.**

Tərəf

isim: Bu tərəf meşəlikdir.

Qoşma: Evə tərəf gedirəm.

Özgə

Sifət: Özgə insan bunu etməz.

Qoşma: Səndən özgə kim
gələcək?

Əvvəl

Zərf: Əvvəl sən düşün.

Qoşma: Səndən əvvəl burada idi.

Kimi

Əvəzlik: Kimi gəlir, kimi gedir.

Qoşma: Səhərə kimi onu gözləmişik.

Sarı

Fel: Yaramı sarı.

Sifət: Sarı şar aldım.

Qoşma: Məktəbə sarı yollandım.

Sonra

Zərf: Sonra sən gəl.

**Qoşma: Səndən sonra bu
dünyanı neynirəm?**

Doğru

**Zərf: Doğru danışmaq
lazımdır.**

**Sifət: Doğru sözə zaval
voxdur.**

**Qoşma: Kəndə doğru
gedirik.**

Əsasən

**Modal söz: Sən, əsasən,
mənə inan.**

**Qoşma: Dediklərinə
əsasən mən bunu dedim.**

Bağlayıcıların omonimliyi

Da-də

Bağlayıcı: Sən də lap ağ elədin.

Ədat: Nə durmusan, oxu da.

Ki

**Bağlayıcı: İnanıram ki, Arif bu işin
öhdəsindən gələcək.**

Ədat: Sən ki bunu bilirsən.

Ancaq

**Bağlayıcı: Mən danışmışdım, ancaq
o dinləmirdi.**

Ədat: Ancaq mən deyən olacaq.

Hətta

Bağlayıcı: Bütün kənd camaatı, hətta qocalar da döyüşə getdi.

Ədat: Hətta sən də bu işdən xəbərsizsən.

Nə

Bağlayıcı: Nə əldən qoyur, nə yardan doyur.

Ədat: Nə gözəldir Azərbaycan.

Əvəzlik: Mağazadan nə aldın?

ilə

Bağlayıcı: Akif ilə Malik qardasdır.

Qoşma: Akif Malik ilə kitabxanaya getdi.

Ədəbiyyatın əsas quruluşları

Necə

Sual əvəzliyi: Məclisdə necə geyinmək istəyirsən?

Ədat: Necə gözəl fikir söylədi.

Düz

Zərf: O, hadisəni düz danışdı.

Sifət: Düz söz baş ucalığıdır.

Ədat: Düz yanımda dayandı.

Yəni

Bağlayıcı: Bunların bizə, yəni onunculara heç bir aidiyyəti yoxdur.

Ədat: Yəni sən heç məni düşünmürsən?

Qoy, bax, gəl,
gör(ədat)

Qoy həmişə günəş olsun.

Bax sözə qulaq asmaq
lazımdır.

Gəl tapşırığı birlikdə həll
edək.

Gör sözüm buna təsir
edirmi?

Qoy, bax, gəl,
gör(feil)

Əlindəki kitabı yerə qoy.

Maraqlı filmdir, sən də
bax.

Sabah iməcliyə gəl.

Məktəbdə məni gör.

Barı

İsim: Həyətdəki barı
söküldü.

Ədat: Barı səni görəydim.

Yeni.Az

Modal sözlərin omonimliyi

Düzü

Modal söz: Düzü, onu
unuda bilmirəm.
Sifət: Düzü yalanla
qarışdırma.

Demək

Modal söz: Demək, bir az
gecikmisəm.
Feil: Bunu vaxtında
demək lazım idi.

Təəssüf

Modal söz: Təəssüf, işi
vekunlasdıra bilmədik.
İsim: Təəssüf ikinci
məğlubiyyətdir.

Yaxşı

Modal söz: Yaxşı, tez
gedək.

Sifət: Yaxşı iş üz ağardar.

Zərf: Həsən dərsi yaxşı
danışdı.

Sözsüz

Modal söz: Əvvəllər,
sözsüz, cavan idi.
Sifət: Bu, sözsüz
nəğmədir.

Olmaya

Modal söz: Olmaya, təzə
isə girmisən?

Feil: Bu işdə Lalənin əli
olmaya?

Nidaların omonimliyi

Ah

İsim: Ahın dağlara, bala.

**Nida: Ah, necə kef çəkməli
əyyam idi...**

Ox

**İsim: Ox ataq, qurşaq
tutaq**

Nida: Ox, yandı ürəyim!

Ax

Feil: Araz axar lil ilə.

Nida: Ax, bir görəydim səni

Ay

İsim: Təqvimdə on iki ay
var.

Nida: Ay ana, mən səni
sevirəm!

Uy

Feil: Demişdim ki,
düşmən feilinə uyma
Nida: Uy, barmağım az
qaldı qırıla!

Vay

İsim: Küçəmizdə vay
düşdü
Nida: Vay, sən nə dedin
ona?!

1. HƏM NİDA, HƏM FEİL

2. HƏM NİDA, HƏM İSİM

3. HƏM ƏDAT, HƏM FEİL

4. HƏM ƏDAT, HƏM ƏVƏZLİK

5. HƏM QOŞMA, HƏM
ƏVƏZLİK

6. HƏM MODAL SÖZ, HƏM
FEİL

1	O		
2	M		
3	O		
4	N		
5			
6	i		

Yaradıcı tətbiqetmə

Tərkibində köməkçi
nitq hissələri işlənmiş
mahnı, atalar sözləri və
bayatılar söyləyin.

Ev tapşırığı və qiymətləndirmə

**Ədəbiyyat dərslindən
omonimlik təşkil edən
köməkçi nitq hissələrinə aid
nümunələr seçib yazın.**

DİQQƏTİNİZƏ CÖRƏ MİNNƏTDARAM!

Müəllim şam kimidir,
özü yanıb tükənərkən
ətrafını işıqlandırır.

Atatürk

A. Sahinbay